

FAVh023 Plakáty, trailery, bonusy

TEORIE PARATEXTŮ

Jonathan Gray – teorie paratextů

Proč představují paratexty důležitý objekt zájmu?

Jak chápete termín spekulativní spotřeby (speculative consumption)?

Do jakých podkategorií dělí Gerard Genette paratexty a proč?

Jaké typy paratextů Gray rozlišuje?

Co je funkcí paratextů? Jakou analogii pro ilustraci Gray využívá?

Jak vsazuje paratexty do procesu textuality (vztah dílo/text; rámec intertextuality; interpretační komunity; podporující intertextualita)?

Teorie paratextů - shrnutí

- paratexty obklopují texty, publika i průmysl a vyplňují prostor mezi nimi
- s paratexty, jež nás obklopují, *spekulativně spotřebováváme* řadu nových textů – naše naděje, očekávání, obavy, zájem a touha splývají s obrazy a scénáři toho, co text může být (a podstatná část je řízena před sledováním)
- faktory pro výběr filmů (hvězdy, produkční tým apod.) jsou texty pečlivě konstruovány producenty za účelem vytvořit jisté významy a interpretace
- Gerard Genette – paratexty jako prahy mezi vnitřkem a vnějškem textu
 - peritexty – uvnitř knihy (obal, titulní strana, jméno autora,...)
 - epitexty – mimo knihy (recenze, rozhovory,...)
 - paratext faktu – gender autora může mít paratextuální funkci
- paratexty podmiňují náš vstup do textů
 - reklama o účasti na festivalu v Cannes a Benátkách nás připraví na jiný film než reklama s posvěcením Britney Spears, i kdyby obě ke stejnému filmu

Teorie paratextů - shrnutí

- paratext jako vzduchová komora aklimatizující nás na jistý text, což vyžaduje nebo naznačuje určité strategie čtení
- poskytují důležité prvotní rámce, skrze něž prozkoumáváme a hodnotíme texty
- studium paratextů jako studium toho, *jak je význam vytvářen a jak texty začínají*
- spousta děl nese význam pro „publikum“ přesahující ty, kdo pořad/seriál/film viděli (z pořadů u nás třeba *Prostřeno*)
- studium paratextů slibuje nejenom prozradit, jak text vytváří význam pro své konzumenty, ale obecněji jak vytváří význam v populární kultuře a společnosti
- paratexty neoddělitelnou součástí „samotného textu“

Teorie paratextů - shrnutí

- Roland Barthes: dělení na dílo a text
dílo – fyzický objekt, který můžeme držet
text – prožívaný pouze při aktu konzumace/prožívání
- čtenář jako producent – každý má jinou historii/zkušenosti a nachází rozdílné ozvěny ve stejném textu
-> text ožívá při interakci mezi písmeny/obrazy a čtenáře/divákem
- dáváme smysl textům částečně skrze rámce nabízené jinými texty – intertextualita může působit jak jako překážka při čtení, tak i jako průvodce při interpretaci
- text je důsledkem setkání díla a čtenáře, ale každé dílo a každý divák přináší vícenásobné intertexty, které oživují text a dodávají mu energii
- Stanley Fish: čtení a interpretace limitovaná kontextem a „interpretačními komunitami“ – čtenáři jsou často připraveni na texty před tím, než se s nimi setkají a nejen jako jedinci, ale i jako skupiny
- kosmos textů a paratextů, které referují k jiným textům a tím nastavují filtry a vytvářejí interpretační komunity

Teorie paratextů - shrnutí

- pouze pro analytické účely můžeme paratexty hrubě rozdělit do dvou kategorií – vstupní paratexty a paratexty in medias res
- paratexty kreslí řadu „bitevních linií“, které obklopují mediální spotřebu – pokoušejí se vytvářet interpretační komunity a hermeneutické návody/recepty pro běžný život v mediálně saturovaném světě
- paratexty mohou zesílit a/nebo objasnit spoustu významů a užití textu, ustanovující roli, kterou text a postavy hrají za hranicemi pořadu
-> podporující intertextualita – spousta paratextů znovu zdůrazňuje významu nebo jinak nastavuje přívětivý perimetr (oblast vhodného hypu a synergie jako u Disney); hračky a burgery jsou nyní částí textu, a film proto může být bláhově pokládat za „primární text“
- paratexty in medias res – s některými se setkáváme i po vstupu do textu, a proto nejsou jenom vzduchovou komorou jako u Genetta
- často jsme zaangažováni v díle i po skončení jeho sledování

Teorie paratextů - shrnutí

- overflow – rozlití textuality za hranice textu
- convergence – sbíhání, soutok textů a platforem
- posun od ontologie (co je text?) k fenomenologii (jak k textu dochází? jak se text děje?)
afektivní stylistika – studium toho, jak se text stává/děje stránku po stránce, větu po větě
-> čtenáři nereagují jenom na dokončený text, ale spíš na jeho časový tok
- Wolfgang Iser: texty nechávají mezery mezi větami a myšlenkami, které musí čtenář zaplnit – analogie odlivu a přílivu
anticipace, retrospekce a akumulace – zážitek přicházející skrze proces kontinuální modifikace
- aktivní povaha textu – jsou zážitky, nikoliv monumenty, proto i naše interpretace textu musí nastat jako zážitek a ne bleskový moment vytváření významu/smyslu
- u TV seriálů nečekáme na konec, abychom dali textu smysl -> interpretujeme, jak jdeme společně se seriálem – mezery mezi epizodami vyplňují paratexty
- proces textuální „aktualizace“ zůstává otevřený
- „previously on“ – pro nové diváky funguje jako vstupní paratext, pro znalé in medias res

Teorie paratextů - shrnutí

- paratexty in medias res mohou ohýbat naši interpretaci – stávají se neoddělitelnou součástí textu
- i neseřizované filmy jsou ovlivněny in medias res paratexty – při opakovaném sledování můžeme nacházet a vkládat nové významy
- nejenom současný text je ovlivňován předchozími texty, ale může je rovněž zpětně ovlivňovat (srov vztah Fincherova nového filmu pro Netflix a *Občana Kanea*)
- každá evokace momentu z historie může paratextuálně přepsat text události, protože v momentu vyprávění „text“ (událost) je přístupný pouze skrze paratext
- nikdy nenastane okamžik, kdy by se text osvobodil z kontextualizačních sil paratextuality
- paratexty občas můžou převážit nad jejich texty (Happy Meal, fanouškovské weby)
- paratexty se v čase mohou stát textem namísto toho, aby jej ohýbaly a modifikovaly
- pravidelně necháváme paratexty, aby zastoupily text
- velká část textuality, která existuje ve světě, je řízena paratexty